

کرامات امام رضا علیه السلام

وهدیه الایضوان (تصحیح متن کهن)

تألیف

شمس الدین محمد رضوی

تصحیح و تعلیقات

علی درویشانی

سرشناسه:	رضوی، محمد بن محمد بدیع، ۱۰۹۰ - ق.
عنوان و نام پدیدآور:	کرامات امام رضا (ع)؛ وسیلة الرضوان / تألیف: شمس الدین محمّد رضوی؛ تصحیح و تعلیقات: علی درویشانی.
مشخصات نشر:	مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری:	۶۴۴ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۶۶-۳۶۶-۳.
وضعیت فهرست نویسی:	فایا.
موضوع:	علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۹۱۵۳ - ۲۰۲ ق. -- معجزات.
موضوع:	علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۹۱۵۳ - ۲۰۲ ق. -- کرامت‌ها.
موضوع:	مشهد -- تاریخ -- قرن ۱۱ ق.
موضوع:	ایران -- تاریخ -- حکومت افغانان، ۱۱۳۵ - ۱۱۴۲ ق.
شناسه افزوده:	درویشانی، علی، ۱۳۵۳ - .
شناسه افزوده:	بنیاد پژوهشهای اسلامی.
ردی کنگره:	BP ۴۷/۳۵.
هیندی دیویی:	۲۹۷/۹۵۷.
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۶۱۵۰۳۸۳.

بنیاد پژوهش‌های اسلامی
آستان قدس رضوی

کرامات امام رضا (ع) (وسیلة الرضوان)

تألیف: شمس الدین محمّد رضوی

تصحیح و تعلیقات: علی درویشانی

ویراستار: محمّد حسن زبیری

نمونه خوانان: سید عباس سلمان زاده، مصطفی جلیلیان مصلحی

حروف نگار: علی برهانی

طراح جلد: نیما تقوی

چاپ اول: ۱۳۹۹ / ۳۰۰ نسخه، وزیری / بها: ۷۱۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۰۵۱-۳۲۲۳۰۸۰۳

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

♦ حق چاپ محفوظ است ♦

فهرست مطالب

۷	سخن ناخ
۹	پیشگفتار
۱۳	۱- زندگی و آثار شمس الدین محمد زری
۱۸	شعر و شاعری شمس الدین رضوی
۲۰	فرزندان شمس الدین محمد زری
۲۳	۲- معرفی وسیله الرضوان
۲۷	نگاهی گذرا به معجزه و کرامت
۳۰	الف - تفاوت سحر، کرامت و معجزه
۳۱	ب - انکار اعجاز و کرامت
۳۳	۳- منابع وسیله الرضوان
۴۶	۴- اهمیت و برجستگی های تاریخی، جغرافیایی و فرهنگی
۴۶	الف - اطلاعات تاریخی و جغرافیایی
۴۶	۱- اطلاعات تاریخی
۴۷	الف - حمله عبدالؤمن اوزبک
۴۸	ب - حمله محمد افغان و ایام قلعه بندی مشهد
۵۱	ج - حمله اسد ابدالی
۵۲	د - برخی حمله ها و وقایع دیگر
۵۳	هـ - قحطی زمان قلعه بندی
۵۳	۲- تاریخ و معماری مشهد و حومه
۵۴	دروازه های مشهد
۵۵	دروازه سراب و دستجرد
۵۶	دروازه عیدگاه
۵۶	ورود و خروج از دروازه ها
۵۶	بازارها

- ۵۷ ..... کال یا خندق
- ۵۷ ..... کورچه باغ‌های نوقان
- ۵۸ ..... مساجد مشهد
- ۵۸ ..... محلات مشهد
- ۵۹ ..... کاروان‌سرای مشهد (باباقدرت)
- ۶۰ ..... باغ وحش
- ۶۰ ..... اماکن، بناها و ورودی‌های حرم
- ۶۰ ..... مسجد بالای سر مبارک
- ۶۱ ..... ایوان کفش‌کن
- ۶۱ ..... بست سفلی
- ۶۱ ..... توصیف چوب‌بست ورودی پایین خیابان
- ۶۲ ..... صفت امیرعلیشیر
- ۶۳ ..... شرف بالای حج مبارک
- ۶۴ ..... چوب‌دانش حرم
- ۶۴ ..... غسل‌گاه
- ۶۴ ..... ب- اطلاعات فرهنگی اجتماعی
- ۶۵ ..... ۱- آداب و رسوم
- ۶۶ ..... درست کردن ترشی از گیاهان رزمیده در گنبد
- ۶۶ ..... تبرک به ضریح و نیز خاک حرم
- ۶۷ ..... ۲- مراسم داخل حرم رضوی
- ۶۷ ..... الف- آداب و رسوم ایام ظهور و بروز معجزات
- ۶۷ ..... بررسی عالمان و تأیید صحت و شقم معجزات
- ۶۷ ..... نقاره شادیانه زدن
- ۶۸ ..... خلعت دادن به شفایافتگان از طرف تولیت
- ۶۸ ..... ب- آداب و قوانین کلی مرسوم در حرم رضوی (قوانین و نیز آداب نانوا)
- ۶۸ ..... آداب روشنایی حرم
- ۶۸ ..... بسته بودن درب‌های حرم (شب‌ها)
- ۶۹ ..... روزهای خاص خانم‌ها، برای زیارت حرم
- ۷۰ ..... مراسم سرشمع زدن
- ۷۰ ..... زیارت شبانه بزرگان و سردمداران حکومتی
- ۷۱ ..... معرفی برخی از شخصیت‌های مشهد
- ۷۵ ..... ۵- ویژگی‌های سبکی وسیله الرضوان
- ۷۶ ..... الف- ویژگی‌های زبانی و دستوری (صرفی)
- ۸۲ ..... ب- ویژگی‌های نحوی و ادبی
- ۸۲ ..... ۱- تکرار

۸۳	تکرار ارکان جمله
۸۳	استفاده از جملات معترضه
۸۳	۲- موزون بودن کلام
۸۵	۳- یک دست نبودن متن
۸۷	ج- استفاده از ترکیبات و اصطلاحات
۸۷	الف- ترکیبات و اصطلاحات خاص
۹۷	ب- استفاده از اصطلاحات و ترکیبات عربی
۹۹	ج- استفاده از ترجمه ترکیبات عربی
۱۰۰	۶- آثار کتابی مربوط به معجزات و کرامات رضوی
۱۰۲	۷- روش تحقیق متن
۱۰۴	۸- معرفی نگارنده ها
۱۰۹	برخی ویژگی‌های نگارش و کتابتی نسخه که در متن اصلاح شده است
۱۱۰	تصویر نسخه‌های «سیرة الرضوان»
۱۱۶	هذا کتاب وسیلة الرضوان
۱۷۲	اما بطلان مذاهب هفتاد و نهمه در بیان اجمال
	در بیان شواهد و نکات چند که مؤید صراحت صبیاء رسول و خلفای اوست در عدد دوازده که بعضی از آن
۲۳۲	نکات از احادیث معتبره نیز مستنبط می‌شود
۲۳۷	در بیان نصوصی که حضرت امام موسی <small>علیه السلام</small> در باب فرزند برگزیده خود امام رضا <small>علیه السلام</small> نموده‌اند
	فصل اول: در بعضی معجزات ایام حیات سلطان الأولیاء و
۲۷۱	برهان الأتقیاء امام الجنّ و الإنس [علی بن موسی الرضا <small>علیه السلام</small>]
	معجزه اول تا معجزه دویست و دوم
۴۵۶	فصل ثانی: در ذکر معجزات بعد از وفات امام همام برگزیده خاص و عام علی بن موسی الرضا <small>علیه السلام</small>
۴۵۷	معجزه اول تا معجزه صد و بیست و سوم
۵۶۴	خاتمه
۵۶۵	فصل اول: در فضل و ثواب زیارت
۵۸۳	در بیان آداب زیارت و ادعیه مأثوره
۵۸۹	فصل ثانی: در ترجمه رساله ذهبیه در علم طب و تدبیر بدن
۶۱۶	صورة نسخة كتبها المأمون علی ظهر رسالة الإمام <small>علیه السلام</small>
۶۱۹	منابع و مأخذ

سخن ناشر

«... وَجَلَّتْهُمْ الدَّرَجَاتُ بِكَ وَ الْوَسِيلَةَ إِلَى رِضْوَانِكَ ...»

حضرت امام حسن عسکری (ع) بن موسی الرضا (ع)، دانای خاندان محمد (ص) و خورشید خورشیدها است. پژوهش، نشر، میلّت‌های پرشمار آن امام همام و بیان آثار و برکات زیارت پراج ایشان، از بایست‌هایی است که بر عهده خود دیده‌ایم.

خداوند یگانه، جنّ و انس را برساند آنها او را پرستند. او رسیدن به خشنودی خود را برتر از دستیابی به بهشت، با همه بزرگی و امانندی‌اش دانست. به ما آموخت که نشان در دل داشتن محبت او، پیروی از پیامبر (ص) است و بسیار از باورمندان به خود خواست تا به اهل بیت پاک و مطهرش مهرورزند و بی هیچ تندی، مژروزی، میوه مبارک دانایی و خردورزی است و دانایی، حاصل علم‌اندوزی و بازنشریافتن است.

قرآن کریم و آنچه از سنت، اعمّ از حدیث و گزارش‌های تاریخی به ما رسیده، ارزشمندترین منابع برای مطالعه به شمار می‌روند و کاوش و نقل امر به ما، ارزش‌هایی است که جان را جلا بخشیده، روح بندگی را می‌افزاید.

وسيلة الرضوان ... از جمله این گزارش‌هاست؛ چه «وسيلة» را جایگاهی بلند در بهشت بدانیم که بنا بر برخی روایات، مورد غبطه پیامبران و اولیای خداست، و چه آن را در معنی سبب یا واسطه‌ای برای رسیدن به خشنودی او به کار ببریم، بازتاب دادن به کرامات امامان معصوم (ع)، زمینه‌ای برای آشنایی بیشتر با شخصیت این بزرگواران و منزلت ایشان در نزد خداوند متعال است که از گذشته، مورد توجه عالمان دین، از شیعه و اهل سنت قرار گرفته است.

از سویی، کرامات، واقعیت‌ها و رخدادهایی به شمار می‌آیند که بسیاری آن را تجربه کرده یا از افراد موثق شنیده‌اند و از این منظر، گونه‌ای متفاوت، بلکه منحصر به فرد در میان انواع استدلال در بیان معرفتی دینی است.

در میان افزون بر ۲۵ عنوان کتاب انتشار یافته از سوی این بنیاد در معرفی امام هشتم علیه السلام، زیارت ایشان و حرم مطهر رضوی، شمار عنوان‌هایی مانند ارمغان ملکوت که به شناساندن کرامات رضوی اختصاص یافته، بسیار اندک است. در باور ما، همه سخنان مصوم علیه السلام، بلکه جزء جزء حرکات و سکنات آنان، کرامتی گفتنی و شایان ترویج است.

در عیون اخیر الرضا علیه السلام، به عنوان یکی از کهن‌ترین و معتبرترین تک‌نگاری‌ها در شناخت ثامن الحجج علیه السلام، مملی به «ذکر ما ظَهَرَ لِلنَّاسِ فِي وَقْتِنَا مِنْ بَرَکَةِ هَذَا الْمَشْهُدِ وَ عَلَامَاتِهِ وَ اسْتِجَابَةِ الدُّعَاءِ بِهِ» اختصاص یافته که این باب از عیون در اثر پیش رو نیز مورد توجه قرار گرفته است. این نام‌گذار، یعنی یادکرد برکت زیارتگاه و نشانه‌های آن و استجاب دعا در آن، به جای کرامت امام، کتابی سازماند اندیشیدن و واکاوی است.

در این خصوص، تأملی بیشتر در بحث معرفی معجزه و کرامت و پیشینه و تفاوت این اصطلاحات که در مقدمه کتاب حاضر نیز درج شده، مورد انتظار است. چنان‌که نسبت دادن شفاعت‌گویی به خاک مرقد سرور شهیدان علیهم السلام یا مستجاب بودن دعا در زیر قبه مطهر، و برنشمردن آن از کرامات شخص علیه السلام، از نمونه‌های دقت اهل ایمان و دانشمندان مسلمان در بیان و نقل این گونه امور به شمار می‌رود.

در پایان برای آگاهی بیشتر خوانندگان فرهیخته اظهار می‌دارد که این تسبیح وسیله الرضوان توسط محقق کوشا و خوش سابقه بی‌خبر نبوده‌ایم، اما هم به سبب اهمیت اصل اثر و هم مزایا و افزوده‌های کتاب حاضر، انتشار آن را وظیفه خود دانسته‌ایم.

بنیاد پژوهش‌های اسلامی
آستان قدس رضوی